

Kennisoverdracht en regionale ontwikkeling

De relatie tussen onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven in de regio.

De laatste jaren is er sprake van een toenemende belangstelling voor de rol die de technologie speelt in de economie. Technologische veranderingen en vernieuwingen worden gezien als één van de belangrijkste determinanten van economische groei. De redactie van Agora besteedde aandacht aan de scriptie van Th. Jansen, over de regionale betekenis van technische onderzoeksinstellingen.

REDACTIE AGORA

Instellingen die zich bezig houden met de ontwikkeling van technologische kennis zijn: onderzoeks- en ontwikkelingsafdelingen van particuliere ondernemingen, universiteiten en hoge scholen, overheidsinstellingen en onafhankelijke researchinstellingen.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt: *In welke mate heeft de ruimtelijke nabijheid van onderzoeksinstellingen een gunstige invloed op het bedrijfsleven in de regio?* De regionale betekenis van kennisinstellingen voor het produktiemilieu kan onder andere van belang zijn voor het regionaal ontwikkelingsbeleid van de overheid. Empirisch inzicht in deze materie is in Nederland nog vrij beperkt. Het onderzoek van Th. Jansen is dan ook tevens bedoeld om empirisch materiaal te verzamelen over het proces van kennisoverdracht tussen onderzoeksinstituten en het regionale bedrijfsleven.

Buiten de Randstad

Het onderzoek heeft betrekking op niet-universitaire onderzoeksinstituten, die geheel of gedeeltelijk door de overheid worden gesubsidieerd. Onderzoek- en ontwikkelingsafdelingen van particuliere ondernemingen en onafhankelijke researchinstellingen zijn buiten beschouwing gebleven.

Een verdere beperking is, dat alleen de gebieden buiten de Randstad in het onderzoek vertegenwoordigd zijn. In de Randstad bevindt zich 58,6% van het kennispotentieel (gemeten naar aantal arbeidsplaatsen) op technisch wetenschappelijk gebied voor wat betreft niet-universitaire onderzoeksinstituten. De overige 41,4%, die wel in het onderzoek zijn opgenomen, zijn ongelijkmatig over Nederland verspreid. Vooral in Gelderland is een sterke concentratie waar te nemen van landbouwonderzoeksinstellingen rond Wageningen.

De reden om de Randstad buiten beschouwing te laten is tweeledig. Ten eer-

ste is in "overig Nederland", door de meer geïsoleerde locaties en de grotere geografische afstanden, op eenvoudiger wijze na te gaan of regionale niet-universitaire onderzoeksinstellingen een positieve bijdrage leveren aan de daar gevestigde industriële bedrijvigheid. Deze reden is vooral van onderzoekstechnische aard.

Ten tweede sluit de keuze van het onderzoeksgebied nauw aan bij het regionaal ontwikkelingsbeleid van de overheid, dat zich voornamelijk richt op gebieden buiten de Randstad.

Ondanks genoemde beperkingen, heeft de auteur toch een vrij betrouwbaar beeld verkregen van het onderzoeksveld. In totaal zijn er van de 46 onderzoeksinstituten 37 in het onderzoek vertegenwoordigd. De respons ligt op 80,4%.

Geringe regionale gerichtheid

Het bedrag dat door de geenquêteerde instellingen wordt uitgegeven aan onderzoek en ontwikkeling is begin jaren tachtig toegenomen met 12%. Deze toename komt vooral voor rekening van enkele onderzoeksbranches, te weten: energieonderzoek, ruimte-onderzoek, scheepsbouw- en off-shore onderzoek. Voor het bepalen van de gerichtheid op de eigen regio van de betreffende instituten wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende vormen van kennisoverdracht.

De meest voorkomende vorm is *contract-research* voor het bedrijfsleven. Het zijn meestal middelgrote tot grote ondernemingen, die de opdrachten tot deze projectgebonden onderzoeken verstrekken. Op een enkele uitzondering na werd het contractonderzoek uitgevoerd voor verspreide bedrijven over het hele land. Er was geen enkele regionale gerichtheid te bespeuren.

Ook bij kennisoverdracht via de *verkoop van gebruiksklare kennis* in de vorm van licenties, speelde geografische afstand tot de betreffende bedrijven een onbelangrijke rol. De grotere instituten verrichten veelal onderzoek op specialistisch terrein voor eveneens specialistische kennisafnemers, die dikwijls niet in dezelfde regio

gevestigd zijn.

Een andere vorm van "kennisoverdracht" voltrekt zich *via individuele personen*, bijvoorbeeld; instituutsmedewerkers naar het bedrijfsleven of adviezen van instituutsmedewerkers aan ondernemingen. Ook bij deze persoonsgebonden vormen van kennisoverdracht is slechts incidenteel of in geringe mate sprake van gerichtheid op de eigen regio. Wanneer wel sprake is van eniger mate van regionale gerichtheid kan deze voor een groot deel verklaard worden uit de regionale taakstelling van enkele instituten.

Conclusies

De centrale vraag in dit onderzoek luidde: *In hoeverre speelt geografische afstand tot onderzoeksinstituten een rol bij de kennisverwerving van ondernemingen?* Een positieve relatie zou mogelijkheden openen voor het beleid van de overheid om het regionale produktiemilieu te verbeteren, bijvoorbeeld door de vestiging van onderzoeksinstituten in de regio te stimuleren. De onderzoeksresultaten van Th. Jansen wijzen echter in een andere richting. **Met het nodige voorbehoud meent hij te mogen concluderen dat niet-universitaire onderzoeksinstituten slechts in beperkte mate zijn te kwalificeren als positieve elementen in het regionale produktiemilieu.**

Wel heeft het onderzoek nieuw empirisch materiaal opgeleverd op een tot nu toe weinig bekend onderzoeksgebied.

V.K.

auteur : Th. Jansen.
 titel : Kennistransfer, een onderzoek naar de kennisoverdracht vanuit niet-universitaire onderzoeksinstituten naar het bedrijfsleven.
 verkrijgbaar : Geografisch instituut KU-Nijmegen.